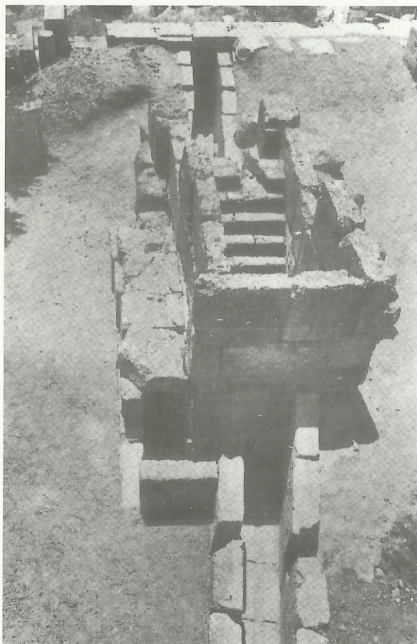

Απόλλωνα είναι η Κασσοτίς, που πήρε το όνομά της από μια νύμφη του Παρνασσού. Ήταν σημαντικότερη πηγή μέσα στο ιερό τέμενος και κατά τον Πausανία βρισκόταν πάνω από το ναό. Το νερό της κατέβαινε κάτω από το έδαφος και έδινε τη μαντική δύναμη στις γυναίκες μέσα στο άδυτο του θεού.

Η "Κρήνη της Κασσοτίδας ή των Μουσών"

Η θέση της δεν έχει ακόμα προσδιοριστεί με βεβαιότητα, αλλά σ' αυτήν αποδίδονται από τους ερευνητές οι αρχαίες υδραυλικές κατασκευές που σώζονται στην περιοχή του ναού: ο υδραγωγός και οι δύο λεκάνες - δεξαμενές πίσω από τη σπήλη του Προυσία, ο υπόγειος αγωγός που περνούσε κάτω από τα θεμέλια του ναού και τα εντυπωσιακά ερείπια της υπόγειας κρήνης που κτίστηκε τον 6ο π.Χ. αι. νότια του ναού.

Στο δρόμο που οδηγεί από το θέα-

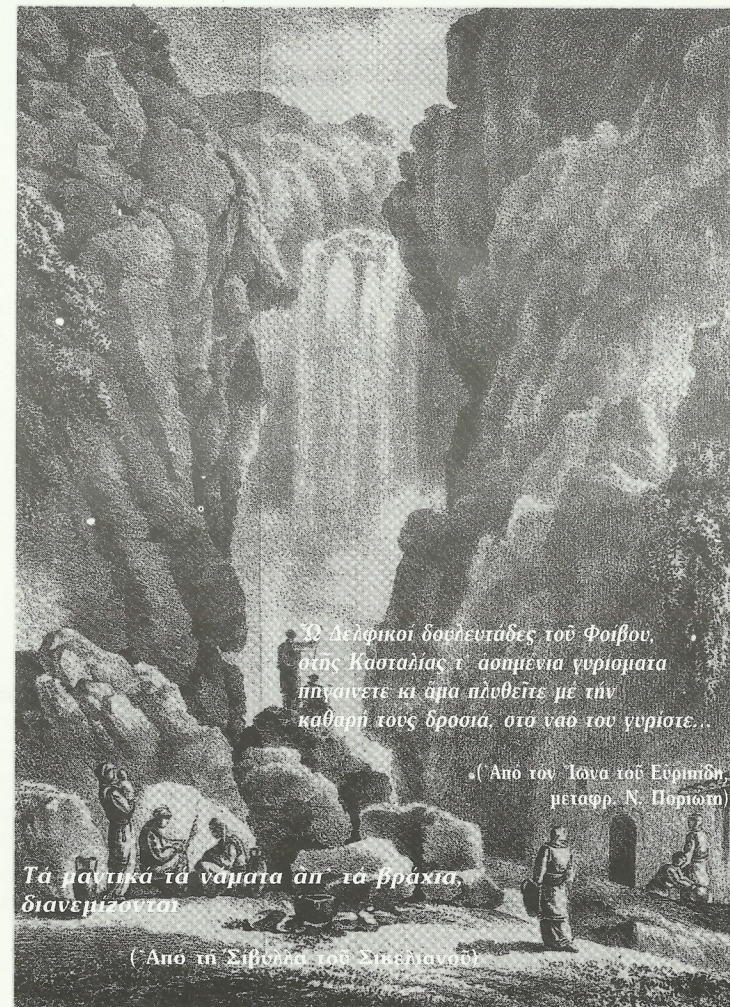
τρο στο Στάδιο βρίσκεται η πλούσια ως σήμερα πηγή, γνωστή με το όνομα **Κερνά**, που της έδωσαν οι κάτοικοι του Καστρίου. Στα αρχαία χρόνια υδροδοτούσε όχι μόνο τις δύο παρακείμενες κρήνες που κατασκευάστηκαν τον 4ο π.Χ. αι. με τη μορφή της ανοικτής τετράπλευρης αυλής μπροστά στη δεξαμενή αλλά και άλλα σημεία του ιερού, ενώ στα νεότερα ήταν η κύρια πηγή του οικισμού.

Οι Κρήνες της Κερνάς

Παντού στους Δελφούς βλέπουμε τα κατάλοιπα υδραυλικών εγκαταστάσεων από όλες τις εποχές. Λαξευμένοι και κτιστοί υδαταγωγοί που οδηγούν το νερό από τις πηγές του σε κάποια κρήνη ή το παροχετεύουν γύρω από τα θεμέλια κάποιου κτιρίου, κρήνες, δεξαμενές και απλά πηγάδια, λουτρά που κατασκευάστηκαν στην ύστερη αρχαιότητα ακόμη και μέσα στο ιερό τέμενος, όταν αυτό εγκαταλείφθηκε από το θεό του, μαρτυρούν τη σπουδαιότητα που είχε το νερό στη λειτουργία και στη ζωή των κατοίκων του ιερού των Δελφών από την ίδρυση του οικισμού έως τις ημέρες μας.

Πηγές και κρήνες των Δελφών

Η Κασταλία πηγή στα 1833, σχέδιο του J. M. Wittmer.

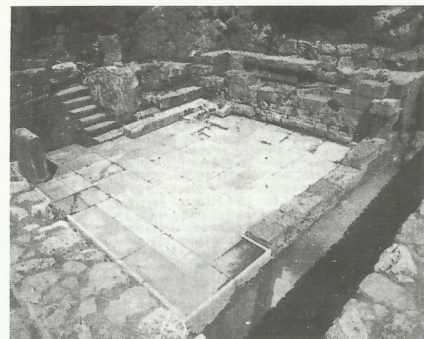
Ι' ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΔΕΛΦΩΝ

Στη γεωλογική εξέλιξη του ορεινού όγκου του Παρνασσού δεν οφείλουμε μόνο το πλούσιο σε εναλλαγές, επιβλητικό και ανήσυχο γεωφυσικό περιβάλλον που καθιστά το δελφικό τοπίο μοναδικό για τη φυσική ομορφιά του. Η έντονη διάβρωση των ασβεστολιθικών πετρωμάτων της περιοχής και ο υδατοστεγής χαρακτήρας των σχηματισμών του φλύσχη προίκισαν τον τόπο με το θεϊκό δώρο των πλούσιων πηγών που από τα αρχαϊκά χρόνια τροφοδοτούσαν τον οικισμό και το ιερό των Δελφών με το αθάνατο νερό τους.

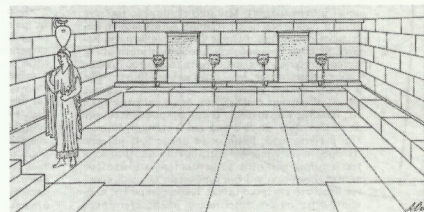
Γεμάτοι ευγνωμοσύνη για την ευεργεσία αυτή της φύσης οι χρήστες των πηγών τις θεώρησαν ιερούς τόπους που συνέδεσαν με τοπικούς ήρωες, ποτάμιας θεότητες και νύμφες και τους ομόρφηναν με μνημειακά κρηναία οικοδομήματα.

Η "καλλίροος κρήνη" της Κασταλίας συνδέθηκε τόσο με την ιστορία των Δελφών, ώστε το όνομά της, παρμένο από την ομώνυμη νύμφη, είναι ταυτόσημο με τον ιερό τόπο του Απόλλωνα. Έτσι ο Πίνδαρος για να δηλώσει το δελφικό ιερό χρησιμοποιεί την έκφραση "δίπλα στα νερά της Κασταλίας" ή "μεμάντευμαι ἐπὶ Κασταλίᾳ". Και στα κείμενα των πρώτων χριστιανικών χρόνων το σβήσιμο της αρχαίας λατρείας και το τέλος του μαντείου ταυτίζεται με την απώλεια της μαντικής δύναμης του νερού της Κασταλίας: "Σεσίγηται ἡ Κασταλία πηγή ... καὶ ὕδωρ ἔστιν οὐ μαντευόμενον".

Το "ἄμβροτον ὕδωρ" (αθάνατο νερό) της πηγῆς αναβλύζει στο μυχό των Φαιδριάδων, των δύο βράχων του Παρνασσού, που χωρίζονται μεταξύ τους με ένα φοβερό φαράγγι, το Αρκουδόρεμα, που κατεβαίνει την πλαγιά ως το ποτάμι

Η αρχαϊκή κρήνη της Κασταλίας

Αναπαράσταση

του Πλειστού Από την πηγή τα νερά οδηγούνταν με υδαταγωγούς λαξευμένους στην πέτρα στις δυο κρήνες που κατασκευάστηκαν σε διαφορετικές εποχές σε δύο σκιασμένες από πλατάνια γωνιές του φαραγγιού.

Η παλιότερη έγινε τον 6ο π.Χ. αι. κοντά στο δρόμο που οδηγούσε στην πόλη των Δελφών και στο ήδη φημισμένο ιερό τους. Έχει τη μορφή ανοικτού ορθογώνιου κτιστού θαλάμου με μία λεκάνη στη βορεινή πλευρά, από όπου το νερό έτρεχε στην πλακόστρωτη αυλή περνώντας μέσα από χάλκινους κρουνοὺς σε σχῆμα λεοντοκεφαλών. Γι' αυτό και ο Πίνδαρος το ονομάζει "χαλκόφυλον ὕδωρ".

Η παρόδια αυτή κρήνη αντικαταστάθηκε στα υστεροελληνιστικά χρόνια από τη λαξευτή στα ριζά του βράχου της Υάμπειας (Φλεμπούκου). Είναι η κρήνη που είδε ο Πausanias το 2ο μ.Χ. αι. αναφορίζοντας το δρόμο από το Γυμνά-

σιο στο ιερό. Το νερό της, όπως ο ίδιος μας λέει, ήταν "ευχάριστο για να το πινεις και ωραίο για να λουσθείς" (και

Ο υδαταγωγός της Κασταλίας

πιεῖν ἡδὺ καὶ λουσθαι καλόν). Στην πρόσοψη της λαξευμένης λεκάνης - δεξαμενής σώζονται τα ίχνη μαρμαρίνων παραστάδων που της έδιναν μία ωραία κατακόρυφη άρθρωση, και ανάμεσά τους ήταν χάλκινοι κρουνοί - λεοντοκεφαλές απ' όπου έτρεχε το νερό. Ψηλότερα, στη λειασμένη επιφάνεια του βράχου είναι λαξευμένες κόγχες, όπου τοποθετούσαν αφιερώματα (πήλινα ειδώλια, ανάγλυφα, γλυκίσματα κ.α.).

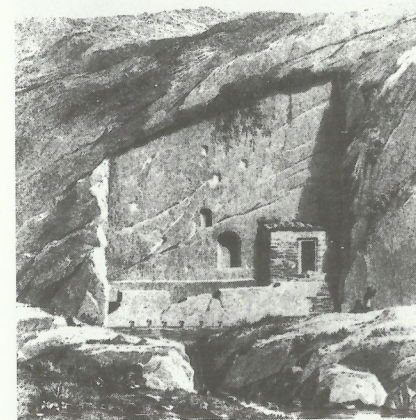
Η Κασταλία του βράχου

Το νερό της Κασταλίας είχε ιδιαίτερο ρόλο στη λατρεία του Απόλλωνα και την τελετουργία της χρησμοδοσίας και μ' αυτό έπρεπε να καθαρίζονται οι ιερείς

και οι θεράποντες του ναού. Όπως μας παραδίδει ο Ευριπίδης με το νόμα της Κασταλίας ράντιζαν το ναό,

*ἀπὸ στάμνες χρυσές ἄς ραντίσω
τὴν ἀνάβρα τῆς γῆς,
πού μέ τ' αὐλάκι στέλνει
τῆς Κασταλίας τὸ ρέμα
κι ἄς ράνω τὸ δροσόνερο.*

και καθαρίζονταν οι ιερείς και οι θεράποντες του ναού. Το ίδιο έκαναν και οι προσκυνητές, ενώ στα μεταγενέστερα χρόνια αποδόθηκαν στο νερό της Κασταλίας προφητικά χαρίσματα.

Η Κασταλία του βράχου με το παρεκκλήσι του Αγίου Ιωάννου, σχέδιο του Landron, 1845

Όταν το ιερό των Δελφών ερημώθηκε, θάφτηκε κάτω από το χωριό Καστρί και στα χρόνια της Τουρκοκρατίας εξαφανίστηκε από τη μνήμη των ανθρώπων, τα κατάλοιπα της Κασταλίας του βράχου έμειναν όρθια ως το μοναδικό σημάδι του ιερού τόπου για τους περιηγητές και τους επισκέπτες με το εκκλησάκι του Άν-Γιάννη κτισμένο μπροστά από τη μεγαλύτερη κόγχη του βράχου.

Η δεύτερη πηγή που η γραπτή παράδοση συνδέει με τη λατρεία και τη μαντική τελετουργία του ιερού του